

- Malíř
 - kreslení kroužku vyplazeným jazykem
- Kladívko
 - ťukání hrotem jazyka do horního rtu
- Kartáček
 - otevřená ústa, jazyk jezdí po horních a dolních zubech
- Koberec
 - ohnutí špičky jazyka na tvrdém patře (jako smotaný koberec)
- Kladívko
 - ťukání špičkou jazyka na patrovém výběžku střídavě za horními řezáky ve spojení s hláskou ttttt, ddddd
- Budík
 - ťukání špičkou jazyka na patrovém výběžku střídavě za horními a dolními zuby
- Opička
 - vsunutí jazyka před dolní zuby při zavřených ústech
- Kolotoč
 - kroužení jazykem před dolními a horními zuby při zavřených ústech
- Masáž
 - vsouvání jazyka mezi lehce sevřené zuby
- Váíme váleček
 - zapření špičky jazyka za dolní řezáky, jazyk utvoří váleček při pohybu ven z úst
- Počtář
 - ťukání jazykem na jednotlivé zuby v horní a dolní čelisti z jejich vnitřní strany
- Branka
 - stisknutí zubů k sobě, tlačení jazyka za dolní zuby
- Pila
 - olizování ostří řezáků ze strany na stranu
- Cucání bonbónů
 - vytváření bouličky střídavě jazykem v pravé a levé tváři (bolavý zub)
- Koníček
 - mlaskání jazykem na tvrdém patře
- Natěrač
 - olizování tvrdého patra jazykem zezadu dopředu a naopak
- Placka
 - přisátí jazyka na horní patro

Cvičení na polohování a pohyblivost rtů:

- Rybky
 - špulení rtů, jejich boční vtažení – rty do osmičky
- Pusinky
 - sešpulení rtů a poslání pusinky mamince

- Hrachový lusk
 - přibližování a odtahování rtů se zvukovým efektem – pukání hrachov luku, praskání kaštanu
- Kapřík
 - tvarování rtů do kroužku, rty se lehce dotýkají a oddalují
- Úsměvy
 - roztahování koutků zavřených i pootevřených úst
- Kašpárek
 - střídání úsměvů a mračení (ústa do oblouku)
- Ospalec
 - otevírání úst – zívání
- Komínek
 - špulení rtů a vysouvání dopředu
- Hry s dřívkem
 - držení dřívka kolmo a podélně rty
- Houpačka
 - vytahování koutků rtů do stran, jen pravý nebo levý koutek do strany
- Schovávaná
 - z úsměvu horní ret schová spodní ret, nebo naopak, nebo se schovají (vtáhno oba rty současně)
- Koník
 - rozkmitání rtů výdechovým proudem – frkání koníka
- Klaun
 - střídání širokého úsměvu (vidět zuby) a špulení rtů do kroužku
- Opice
 - brnkání prstem o spodní ret

Cvičení na polohování a pohyblivost tváří:

- Balónek
 - nafukování tváří, plácání rukama – propícháme balónek
- Bublíny
 - přelévání vzduchu z jedné tváře do druhé
- Masáže
 - masírování tváří prsty, poklepávání, štípání, popleskávání, vytahování prsty
- Ping – Pong
 - střídavé tlačení jazyka vlevo, vpravo do tváře

Cvičení na polohování a pohyblivost čelistí:

- Dvířka u pece
 - 1.1. otevírání čelistí
- Ryba
 - vysouvání dolní čelisti
- Křeček
 - předsazení horní čelisti

- Velbloud
 - kroužení čelistí
 - při zavřených ústech spouštíme dolní čelist

Cvičení pohyblivosti měkkého patra:

- kloktání
- šeptaná řeč
- pití slámkou
- masáž palcem
- bublifuk

Cvičení mimického svalstva:

- úsměv, zamračení se
- míčkování

V průběhu provádění artikulačních cvičení můžeme zjistit nedostatky v oblasti mluvidel. Zkrácená jazyková uzdička se pravidelným procvičováním jazyka v některých případech prodlouží. Pokud je tak krátká, že hrot jazyka obtížně dosáhne na stoličky, doporučuje se ji chirurgickým zákrokem prodloužit. Jedná se o tzv. frenulotomii. Cvičení výrazně přispívají ke zlepšení pohyblivosti mluvních orgánů a jejich ovládnutí.

Dostupná literatura:

- Klenková Jiřina: Kapitoly z logopedie
- Kazdová Vlastimila: Hrajeme si spolu
- Štěpán, Petráš: Logopedie v praxi
- Kittel Anita: Myofunkční terapie
- Mlčochová Markéta: Šimonovy pracovní listy č. 10

Dostupná literatura:

- Štěpán, Petráš: Logopedie v praxi
- Krejčíková Jarmila: Náměty pro logopedickou prevenci
- Klenková Jiřina: Kapitoly z logopedie
- Kazdová Vlastimila: Hrajeme si spolu

1.3. Artikulační cvičení

Předpokladem správné výslovnosti je rozvinutá motorika mluvidel a její připravenost realizovat jemné pohyby při výslovnosti jednotlivých hlásek. Proces mluvení můžeme chápat jako mechanický akt. Jde o velmi precizně koordinovaný proces jemné motoriky řečového aparátu. Jednotlivá cvičení motoriky mluvidel zdokonalují pohyblivost a propriocepci (koordinaci) mluvidel. Cvičení provádíme zásadně jako podpůrná, jako hru, nikoliv s cílem dosáhnout samotného ideálního motorického výkonu. Velmi důležitou roli zde hraje i zraková percepce.

Děti se učí napodobovat velikost čelistního úhlu, tvar rtů, pohyb a polohu jazyka a podobně. Zde je nutné, aby byla zajištěna zraková kontrola v zrcadle. Často jsou velká zrcadla umístěna přímo ve třídách MŠ. Děti mohou provádět cvičení kolektivně, vzájemně se při nich pozorovat a tím se stává tato aktivita zábavnější.

Nabídka činností:

Cvičení na polohování a pohyblivost jazyka:

- Houpačka 1.
 - ústa široce otevřená, špička vypláznutého jazyka se ohýbá nahoru a dolů (jazyk se houpe).
- Mlsná kočka
 - vypláznutý jazyk krouživým pohybem olizuje dolní a horní ret
- Stěrače auta
 - jazyk olizuje horní ret zprava doleva a zpět
- Sekačka
 - otevřená ústa, vypláznutý jazyk se pohybuje v koutcích vpravo, vlevo (hodiny)
- Čertík
 - při otevřených ústech drnká jazyk o rty (blblblblbl)
- Korytko
 - ohnutí vypláznutého jazyka do tvaru korytko, trubičky
- Mlsoun
 - vyplazování jazyka v rychlejším tempu
- Dlouhý jazyk
 - vypláznutí jazyka
- Houpačka 2.
 - houpání vypláznutého jazyka zprava doleva
- Lízátko
 - položení lízátko vpravo, vlevo, nahoru a dolů od rtů a dotýkání se ho jazykem